

Домостроителство, нрави, обичаи, носия, говоръ.

Като посочихме общитѣ географски и исторически черти на котловината, трѣбва да отбележимъ, че и въ народността страна тя е единна. Винаги е била заселена съ българославяни. Чуждъ народъ тука не е живѣлъ. Поради това отъ край време кжшитѣ и сградитѣ въ селата имали една и сѣща направа върху еднакъвъ планъ. Работници и майстори били балканскитѣ българи, сѣщо — рѣзбаритѣ и живописцитѣ. Кжшитѣ се градѣли по единъ планъ право върху земята или въ полуземята изби, а надъ земята единъ катъ. Дуваритѣ въ избитѣ и до пода на дома се зидали съ камъни, свързвани съ дълги джбови греди и слепявани съ калъ или другъ съставъ. За подпорка на стайтѣ въ избата се простирала дълга и дебела греда, наречена с мо къ. На зидоветѣ и на смока лѣгали гредитѣ, що държатъ пода подъ стайтѣ. Стенитѣ на стайтѣ били отъ паянта, изковани отъ кжси цепеници, замазани съ лепкава калъ. Подътъ се измазвалъ сѣщо съ калъ, а върху него говежди торъ. Върху тая мазилка се постила рогозка, а върху нея козекъ. Това е обичайното облѣкло въ спалнята. За покривка селянитѣ си изготвяли губер за зимата и черга за лѣтото. Всички кжщи се покривали съ плочи, а по-сетне — съ керамиди.

Дървеното градиво обикновено се сѣкло отъ близката гора въ двора или недалечъ отъ него.

Ако кжщата лежи прѣко на земята, оборътъ и другитѣ сгради се нареждатъ около нея. Ако кжщата лежи надъ изба, за нея има особенъ входъ направо отъ двора. Кжшитѣ, които иматъ изби, се издигатъ единъ до два метра надъ земята. Това сж домове на единъ катъ. Въ дома се излиза по стълба отъ нѣколко стъпала, а нѣкога и съ издигнатина отъ чакълъ. Въ първия катъ има следнитѣ помѣщения: сайвантъ, или чардакъ, „кжща“ съ камина, соба съ печка за топлене, прустъ и нѣкакво потайно килерче, гдето се криятъ нѣщата въ опасни времена.

Въ нашата котловина земниятъ слой не е дълбокъ. Затова почти всички домове сж на единъ катъ съ изба въ подземие. Въ избата нѣма прозорци, а мазгали — тѣсни прорѣзи за малко виделина и за провѣтриване.

Нравитѣ на народа въ котловината презъ вѣковетѣ въ миналото били чисти и строги. Въ този край не се знае нѣкога да сж върлували венерически болести, нито да се поддържатъ престѣпни обичаи противъ вѣра, противъ нравственостъ и приличие. Рѣдко се е случвало да посегне нѣкой на чужда жена. Браковетѣ ставали редовно, макаръ, че мла-